

Tarinointia Leppävirran Kotalahdesta

Kesällä 2025 Vesa Itkonen kävi läpi kirjallista aineistoa Itkosista yhdessä 13 vuotiaan tyttärenpoikansa Oiva Lehikoisen kanssa ja tekoälyä hyödyntämällä laadimme muutamia tarinoita.

Alla kerrotaan 2.sukupolven Laurista ja niistä olosuhteista missä hän asui ja eli.

Lauri Itkonen (n. 1544–1610) – Savon sydämessä elänyt uudisraivaaja

Kotalahden varhaisin tunnettu Itkonen, sukuhaaran perustajia, 2 sukupolvi

Uudisraivaaja vaikeiden aikojen keskellä

Lauri Itkonen syntyi todennäköisesti noin vuonna **1544** Itä-Suomessa – mahdollisesti jo Leppävirran alueella, joka kuului tuolloin osaksi **Savonlinnan linnaläänin hallintoa**. Hänen syntymänsä ajoittui levottomaan ja murrokselliseen aikaan: **Ruotsin kuningas Kustaa Vaasa** oli keskittänyt valtaa ja uudistanut verotusta, sekä ajanut läpi **uskonpuhdistuksen**, jonka seurauksena katolisuus syrjäytettiin ja luterilainen kirkko nousi tilalle.

Savolaisessa maaseutuyhteisössä nämä uudistukset näkyivät hitaasti. Käytännössä talonpojan arki oli yhä riippuvainen luonnosta, kaskiviljelystä ja metsästyksestä – ja Laurin kohdalla erityisesti **uudisraivauksesta Kotalahden metsäseuduille**. Hän oli osa savolaisten muuttoliikettä, jossa uusia taloja perustettiin hiljalleen järvien ja harjujen lomaan.

Savupirtin rakentaja ja selviytyjä

Lauri raivasi itselleen tilan Kotalahteen, syrjäiseen mutta kalaisaan ja metsäriittaiseen paikkaan. Hän rakensi ensimmäisen talonsa käsin:

- **Savupirtti** ilman piippua, hirsistä salvottu, lämmitettiin suurella kiviunilla.
- Talon vieressä oli pieni **aitta ja lato**, sekä vaatimaton suoja eläimille.
- **Lehmä, ehkä muutama lammas ja sika** muodostivat eläinkunnan, ja ne saatettiin pitää pirtissä pakkastalven aikana.

Laurin elinkeino perustui **kaskiviljelyyn**: metsää kaadettiin, poltettiin ja pelto kylvettiin ohra-, nauris- ja ruiskaskille. Hän kalasti, metsästi ja vaihtoi tuotteita naapurien tai kulkukauppiaiden kanssa. Laurilla oli todennäköisesti **vaimo**, jonka nimi ei ole säilynyt, sekä ainakin yksi poika, **Paavali Itkonen**, syntynyt noin vuonna **1564**.

Lasten kasvu työelämään

Laurin lapset oppivat työnteon varhain:

- **Paavali**, Laurin poika, seurasi isänsä jalanjalkia, auttoi metsänraivauksessa ja peri tilan.
- Tytöt osallistuivat **karjanhoitoon, kehräämiseen ja ruokatalouteen**.
- Lapsia ei opetettu lukemaan – se ei ollut tuolloin talonpoikaisessa Savossa yleistä – mutta he oppivat luonnonmerkit, vuodenkulun ja kädentaitojen perinteen.

Uhrikiven äärellä – vanhan ja uuden rajalla

Lauri Itkosen ajassa usko ja tapa olivat murroksessa. Vaikka luterilainen usko levisi, vanhoja perinteitä noudatettiin yhä:

- Kotalahden lähistöllä sijaitsi **vanha uhrikivi**, jolle Laurin isä oli jättänyt lahjoja – jyviä, sieniiä, suolaa.
- Laurikin jatkoi tätä tapaa: ei palvonnasta, vaan kiitoksena ja muistaen.
- Metsän ja veden haltijoihin uskottiin varovasti, ja **luonnon rytmiä kunnioitettiin**.

Puhdas pihamaa – saunan kautta

Lauri huolehti hygieniastaan perinteisin keinoin:

- **Savusauna** lämmitettiin viikoittain, yleensä lauantaisin.
- Siellä peseydyttiin vastalla, hoidettiin sairauksia ja synnytettiin lapsia.
- Kesällä peseydyttiin järvessä, talvella hangessa tai saunan lämmössä.
- Vaatteet pestiin **tuhkalipeässä**, ja suun puhtaudesta huolehdittiin puutikulla ja yrttejä pureskelemalla.

Aikakauden tapahtumat – sota ja epävarmuus

Lauri eli **pitkän vihan** aikaan (1570–1595), Ruotsin ja Venäjän välisen sodan keskellä:

- Vaikka sota ei ehkä koskettanut Kotalahtea suoraan, **rajaseutujen levottomuus** tuntui: liikkuminen väheni, huhut vihollisista kulkivat.
- Laurin oli pidettävä kirves ja keihäs valmiina, ei vain petojen vaan myös ihmisten varalta.
- 1590-luvulla alkoi myös **Ruotsin sisäinen sekasorto**, joka johti **Nuijasotaan** Etelä-Suomessa. Itä-Savo säästyi suoralta kapinalta, mutta veronkiristykset ja kruunun painostus tuntuivat kaikkialla.

Sukupolvien ketju alkaa

Lauri kuoli todennäköisesti noin **vuonna 1610**, vanhuuteen tai sairauteen. Hänen jälkeensä taloa jatkoi **Paavali**, josta tuli seuraavan sukupolven Itkonen. Paavalin poika **Eskeli Itkonen**, syntynyt noin 1604, jatkoi sukua 1600-luvun alkuvuosikymmeninä, vieden Itkosten nimeä eteenpäin yhä laajemmalle Leppävirralla ja sen ympäristössä.

Lauri Itkosen merkitys suvulle

Vaikka Laurista ei ole säilynyt virallisia asiakirjoja, hänen työnsä näkyi sukupolvien ajan:

- Hän loi isänsä kanssa perustan **Itkosten talonpoikaissuvulle** Kotalahdessa.
- Hän kasvatti lapsensa työhön, luonnon ymmärtämiseen ja yhteisön osaksi.
- Hänen valitsemansa paikka jäi elämään – **sama harjanne, sama järvi ja samat pellot** kulkivat suvun mukana vuosisatoja.

Yhteenveto

Lauri Itkonen (n. 1544–1610) oli yksi niistä sadoista savolaisista uudisraivaajista, jotka rakentamalla kotinsa kiviseen maahan loivat pohjan nykyiselle Suomelle. Hänen elämänsä oli yksinkertaista mutta vaikuttavaa: kirveenisku, savusaunan savu, uhrikiven hiljaisuus – kaikki ne jäivät elämään niissä, jotka tulivat hänen jälkeensä.

Hän ei ollut kuningas eikä vouti, mutta hän oli alku.